

Police Service
of Northern Ireland

Šiaurės Airijos policija

Apsaugokite save

ASMENINIO SAUGUMO REKOMENDACIJOS

**mes rūpinamės
mes išklausome
mes veikiame**

Turinys

Įvadas	05
Pažeidžiamumas	06
Saugumas namuose	08
Internetas ir socialiniai tinklai	16
Saugumas ne namuose	20
Pristatomos siuntos	27
Vaikai ir šeima	30
Fizinė grėsmė	32
Viešumas ir žiniasklaida	34
Santrauka	36
Kaip susisiekti su Šiaurės Airijos policija?	36
Pastabos	37

Šiame leidinyje pristatomi patarimai sudaryti vadovaujantis sveiku protu. Pritaikyti individualiems skaitytojo poreikiams jie gali tapti tvirtu pagrindu, padėsiančiu sukurti asmeninę saugos sistemą.

Šiuo leidiniu nesiekiamo sukelti nerimo ar baimės, tačiau norime pasiūlyti praktinių patarimų ir rekomendacijų, kurios padėtų jums ir jūsų šeimos nariams sumažinti bet kokią galimą grėsmę ar riziką jūsų saugumui ir gerovei.

Jūs ir jūsų šeima galite būti užtikrinti, kad buvo imtasi visų reikiamų atsargumo priemonių. Niekas neturi prisiimti didesnės atsakomybės už jūsų asmeninį saugumą nei jūs patys – nepalengvinkite darbo teroristams ar nusikaltėliams dėl savo tingumo ar neveikimo.

Įvadas

Mūsų pačių ir mūsų artimųjų saugumas yra svarbiausias dalykas. Kuo labiau „Apsaugosite save“, tuo saugesni būsite jūs ir jūsų šeimos nariai.

Priemonės, kurių turite imtis norėdami apsisaugoti, priklauso nuo grėsmės, su kuria galite susidurti, lygio. Tai priklauso nuo:

- **jūsų aplinkos;**
- **jūsų profesijos;**
- **konkrečių jums kylančių grėsmių;**
- **asmeninės istorijos.**

Apsaugos priemonės turi būti pasirenkamos pagal esamą grėsmės lygį. Jei jos pernelyg griežtos, tai gali sukelti bereikalingus nepatogumus ir stresą, o jei nepakankamos – papildomą riziką jums.

Pažeidžiamumas

Pažeidžiamumas reiškia atvirumą sėkmingam užpuolimui. Svarbu išmokti atpažinti situacijas, kai esate pažeidžiami, kad galėtumėte jų išvengti (kai tai įmanoma) arba saugotis, kai to padaryti neįmanoma.

Pavyzdžiui, didžioji dalis žmonių tampa santykinai pažeidžiami, kai atidaro savo namų duris, ruošiasi užvesti automobilį, yra išsiblaškę, nes viešumoje naudoja elektroninius prietaisus, bendrauja internetu ar bet kada, kai jų veiksmai tampa nuspėjami.

Užpuolikai yra kūrybingi ir lengvai randa būdų bei priemonių, padedančių nusitaikyti į aukas ar jų šeimas. Jų tikslas gali būti sukelti jums gėdą, nepatogumą ar stresą, tačiau užpuolikai gali sukelti fizinius sužalojimus ar pasikėsinti į gyvybę. Pravartu pildyti dienoraštį, kuriame aprašytumėte visus tokius incidentus.

Nei vienas iš mūsų negali būti viskam pasiruošęs

24 valandas per parą. Šiame leidinyje pateikta informacija padės nuspręsti, kada turite imtis apsaugos priemonių, kada turite būti itin budrūs ar kreiptis į policiją.

Atkreipkite dėmesį, ar jus supantys žmonės – tie, kuriuos sutinkate šalia namų, darbo vietos ar ten, kur reguliariai lankotės – nesielgia neįprastai.

Atpažinkite galimas grėsmes, kylančias dėl jūsų viešos, verslo ar privačios veiklos, ir perspėkite savo partnerius, šeimos narius ir personalą, kurie turėtų atkreipti dėmesį į atitinkamą situaciją ir elgtis atsargiau.

Stenkitės nesielgti šabloniškai, nes tai gali leisti potencialiam užpuolikui:

- **nuspėti jūsų būsimus veiksmus ir remiantis tuo sukurti užpuolimo planą;**
- **įkalinti jus situacijose, kai mažiausiai galite apsisaugoti;**
- **atskirti jus nuo pagalbos.**

Jei ruošiatės pokalbiui ar susitikimui su nepažįstamu asmeniu, geriausia sutarti:

- **susitikti gerai pažįstamoje verslo vietoje įprastomis valandomis;**
- **susitikti kartu su partneriais, šeimos nariais ar kitais patikimais žmonėmis, kurie, prireikus, gali ištiesti pagalbos ranką.**

Stenkitės neviešinti savo viešos, verslo ar šeimyninio gyvenimo informacijos daugiau nei reikia. Neminėkite tokios informacijos pokalbiuose, kurie vyksta viešose vietose, neatskleiskite jos politiniuose, verslo ar socialiniuose įrašuose.

Stenkitės nedirbti arba nepasilikti per naktį situacijomis, kurios gali kelti grėsmę jūsų saugumui ir atskirti jus nuo žmonių, galinčių suteikti arba pakviesti pagalbą.

Matydamas, kad jūs, jūsų šeimos nariai, partneriai ar personalas esate atsargūs, potencialus užpuolikas gali persigalvoti. Suformuokite gerus asmens apsaugos įpročius.

Jei dėl bet kokios priežasties manote, kad užpuolimas neišvengiamas, turėtumėte kreiptis pagalbos geriausiomis jums prieinamomis priemonėmis. Jei tai daryti saugu, paskambinkite policijai (999), įjunkite garsinę signalizaciją arba atkreipkite kitų žmonių dėmesį ir paprašykite jų iškviešti policiją.

Įjungę garsinį signalą, atkreipdami dėmesį į save ir veikdami ryžtingai galite atbaidyti potencialų užpuoliką.

Turėtumėte kreiptis pagalbos į policiją jei:

- **matote įtartinais besielgiantį asmenį šalia savo namų, darbo vietos ir kt.;**
- **pastebite požymių, kad į jūsų automobilį, namus ar biurą pateko kitas asmuo ar buvo neleistinais įsilaužta;**
- **manote, kad jūsų planuojamas renginys arba veikla gali kelti tam tikrą riziką ir padaryti jus pažeidžiamu užpuolimui.**

Saugumas namuose

Toliau pateikiami patarimai nėra galutiniai ir nebūtinai pritaikomi visais atvejais. Siekiant patenkinti individualius poreikius, reikia imtis atitinkamų priemonių.

Jūsų vietos policijos nusikaltimų prevencijos pareigūnas (NPP) yra kvalifikuotas ir pasirengęs jums patarti, kaip užkirsti kelią neteisėtam patekimui į jūsų nuosavybę. Ši paslauga teikiama nemokamai. Apsilankykite interneto svetainėje www.psn.police.uk ir spustelėkite nuorodą Nusikaltimų prevencija.

Bendroji informacija

Neseniai įsigaliojo reikalavimas naujos statybos pastatuose įrengti elektrinius dūmų detektorius. Įrenkite elektrinį dūmų detektorių arba priešgaisrinę sistemą savo namuose, jei ji nebuvo įrengta prieš tai. Apsvarstykite, ar nevertėtų turėti gesintuvo arba priešgaisrinės antklodės nenumatytiems atvejams. Įrenkite dūmų detektorius, kuriuos patvirtino „British Standard Kitemark“ arba „Loss Prevention Certification Board“ (LPCB) taryba.

Daugiau informacijos ieškokite adresu

www.gov.uk/government/publications/make-your-home-safe-from-fire

Visuomet turėkite geros kokybės pirmosios pagalbos rinkinį.

Įrenkite apsaugos nuo įsilaužimo sistemą (signalizaciją). Nustatykite, kad išorės garsiniai signalai įsijungtų „nedelsiant“ ir atbaidytų įsilaužėlius vos įjungus signalizacijos arba asmens užpuolimo mygtuką.

Signalizaciją galima montuoti prie durų, langų ar vartų – ten, kur reikalinga grėsmei suvaldyti.

Įsilaužėliai nenori būti pastebėti ar išgirsti, todėl apsauginis apšvietimas ir signalizacijos gali veiksmingai atbaidyti tokius asmenis.

Rekomenduojame naudotis rangovo, kuris yra patvirtintas vienos iš pripažintų signalizacijos inspekcijų, pvz., nacionalinio saugumo inspektorato (National Security Inspectorate, NSI) arba apsaugos sistemų ir signalizacijų tarybos (Security Systems and Alarms Inspection Board, SSAIB), paslaugomis.

Iš esmės, egzistuoja keturių rūšių signalizacijos sistemos:

stebima – gavusi saugos tarnybos pranešimą į atvejį sureaguoja policija;

skambučio – automatiškai paskambina iš anksto nustatytiems raktų turėtojams (ne policijai);

tik garsinė – pasikliauja kaimynų arba praeivių reakcija;

išmanioji namų apsaugos sistema – veikia internetinės programėlės pagrindu ir išsiunčia į išmanųjį telefoną ar kitą prie interneto prijungtą įrenginį įspėjimą.

Kuri signalizacija geriausiai atitiks jūsų poreikius priklausys nuo jūsų situacijos, nuosavybės ir draudimo bendrovės rekomendacijų.

Pravartu turėti gerą sarginį šunį. Lodamas šuo gali įspėti jus apie įsilaužėlius.

Grįždami iš atostogų apžiūrėkite, ar nėra įsilaužimo į jūsų namus arba garažą požymių. Praneškite policijai, jei prie namų matote įtartina automobilį arba žmones. Paprašykite kaimynų pranešti jums apie bet kokią įtartina veiklą.

Kai įmanoma, viešame ir privačiame gyvenime venkite rutinos.

Durys, langai ir spynos

Neatidarykite durų nedelsiant. Patikrinkite, kas stovi už jų, pažiūrėdami pro šalia esantį langą arba vidinio ryšio sistemą.

Lauko durims, vitrininiams langams ir kitiems įėjimams (pvz., gyvūnų durelėms) naudokite geros kokybės spynas. Jei lauko durys turi stiklines dalis, pakabinkite užuolaidas ar žaliuzes.

Ant lauko durų sumontuokite kabelines spynas arba tvirtas apsaugines grandinėles ir nepamirškite jų naudoti. Žinokite, kur yra visi jūsų durų raktai. Nedalinkite raktų statybininkams ar kitiems darbuotojams.

Ant pašto angos sumontuokite vidinę apsaugą / dangtelį, kad pro ją nebūtų galima ištraukti namų arba automobilio raktų.

Naudodami telefonspynę su kamera galėsite patikrinti, kas stovi prie durų, prieš jas atidarydami. Net ir tokiu atveju, duris turite atidaryti tik pritvirtinę grandinėle.

Kambariuose, kuriuose dažniausiai leidžiate laiką su šeima, pakabinkite naktines užuolaidas.

Uždenkite namų langus įrengdami žaliuzes, užuolaidas ar langų plėveles. Suformuokite įprotį užtraukti užuolaidas ar žaliuzes būdami gerai apšviestame kambaryje.

Ant visų langų įrenkite užraktus. Įsitinkite, kad nepažeidžiate priešgaisrinių taisyklių bendrose

patalpose ir viešuosiuose pastatuose.

Langų, pro kuriuos galima pasišalinti iš patalpų kilus gaisrui, raktus laikykite lengvai pasiekiamoje vietoje. Tačiau jie neturi būti matomi ar pasiekiami iš lauko. Su evakuacijos planu turi būti supažindinti visi gyventojai.

Kiekvieną kartą prieš eidami miegoti įsitinkite, kad užrakintos visos durys ir langai.

Jei svečias kelia įtarimų, neatidarykite durų.

Įsitinkite, kad tvoros, vartai ir sienos yra geros būklės, ir prižiūrėkite gyvatvores, medžius bei spygliuotus krūmus ir augalus, augančius šalia jūsų nuosavybės. Gerai prižiūrint sklypo ribas įsilaužėliams bus sunkiau patekti į jūsų nuosavybę. Dėl gyvatvorių, tvorų, sienų, medžių ir krūmų įsilaužėliams bus sunkiau patekti į jūsų nuosavybę ir ją apžiūrėti.

Įrenkite su televizoriumi susietą vaizdo stebėjimo sistemą, kad geriau identifikuotumėte lankytojus.

Daugiau patarimų kreipkitės į profesionalius vaizdo stebėjimo sistemų montuotojus, kurie yra akredituoti vienos iš pripažintų signalizacijos inspekcijų, pvz., nacionalinės saugumo inspekcijos (National Security Inspectorate, NSI) arba apsaugos sistemų ir signalizacijų tarybos (Security Systems and Alarms Inspection Board, SSAIB), dėl sistemos įrengimo.

Daugiau informacijos apie teisinius vaizdo stebėjimo sistemos reikalavimus ieškokite informacijos komisaro biure (IKB) adresu www.ico.org.uk/your-data-matters/domestic-cctv-systems-guidance-for-people-using-cctv

Namai ir sklypas

Norint atbaidyti įsilaužėlius, visas sklypo perimetras turi būti kaip įmanoma labiau apsaugotas.

Kiekvieną rytą patikrinkite, ar garažo durys bei langai neturi įsilaužimo požymių. Garažai, priestatai ir sandėliukai turi būti rakinami.

Pasirūpinkite, kad jūsų namų aplinka būtų švari ir tvarkinga. Taip greičiau pastebėsite neįprastus ar įtartinus objektus. Spąstai gali būti įvairaus dydžio ar formos, taip pat priminti gerai pažįstamus daiktus.

Jei įmanoma, iki išvežimo dienos šiukšlių / rūšiavimo kontenerius laikykite uždareme kieme. Į konteinerį neturi būti išmetami jokie neatskleistino pobūdžio, konfidencialūs ar asmeniniai daiktai.

Neimkite įtartinų daiktų. Paskambinkite policijai ir nedelsdami palikite vietą, kurioje yra įtartinų daiktų.

Pašalinkite daiktus, kuriuos galima paleisti į taikinį, pavyzdžiui, atsilaisvinusias plytas, didelius akmenis ir sodo dekoracijas.

Plakatai ar įspėjimai dėl nusižengimų, neturi būti nuklijuoti jų atidžiai neįvertinus.

Atliekų šalinimas

Išmesdami neatskleistino pobūdžio, konfidencialius ar asmeninius daiktus elkitės su jais kaip su konfidencialiomis atliekomis ir, jei įmanoma, susmulkinkite, kad išvengtumėte tapatybės vagystės.

Apšvietimas

Geras lauko apšvietimas gali padėti atbaidyti įsilaužėlius.

Apšvieskite jėjimą į namus ir kitus pastatus lauko šviestuvais, įrengtais nepasiekiamoje vietoje. Rekomenduojama apšviesti visas lauko duris, automobilių stovėjimo vietas, garažus ir praėjimus link namų neintensyvios šviesos šviestuvais. Lauko apšvietimą galima įjungti šviesos jutikliais arba pasyviais infraraudonųjų spindulių (PIR) detektoriais. Rankiniai jungikliai suteikia visišką apšvietimo sistemų kontrolę.

Įrenkite automatinę lemputę, valdomą fotoelektrinio modulio (veikiančią tamsiu paros metu) šalia paradinių durų.

Visuomet turėkite atsarginių šviesos šaltinių (pvz., deglų, lempų ar žvakų) ir laikykite juos patogioje bei lengvai pasiekiamoje vietoje.

Pagalvokite apie kitus apsauginio apšvietimo sprendimus, kuriuos naudotumėte nenumatytais atvejais ar kilus įtarimams. Strateginėse vietose įrengti prožektoriniai šviestuvai neleidžia potencialiems užpuolikams pasislėpti.

Jei neturite lauko apšvietimo, sutemus niekada neįjunkite šviesos namuose prieš atidarydami duris.

Naudingos interneto svetainės:

www.securedbydesign.com

www.ico.org.uk/your-data-matters/domestic-cctv-systems-guidance-for-people-using-cctv

www.psnipolice.uk/crime/theft/house-security

Svečiai

Prieš atidarydami duris patikrinkite, kas stovi prie durų, telefonspynėje su kamera, lauko kameros vaizdo įrašė arba vidinio ryšio sistemoje. Paprašykite, kad draugai ir artimieji praneštų prieš atvykdami į svečius.

Sutarkite su prekybininkais dėl vizito laiko. Jiems atvykus patikrinkite tapatybę ir niekada nepalikite vieno namuose.

Būkite atsargūs dėl nelauktų svečių namuose.

Durų stabdiklis leis praverti duris ir pasikalbėti su svečiais jų pilnai neatidarius.

Rūpinimasis raktais

Nepalikite rakto po durų kilimėliu, pašto dėžutėje ar kitose akivaizdžiose slaptavietėse. Geriau paskirti suaugusiems šeimos nariams atskirus raktus.

Nuolat tobulėjančios beraktės technologijos leidžia gauti prieigą prie nuosavybės arba transporto

priemonės naudojant kišeninį įrenginį, kuris skleidžia signalą, atrakinantį užraktą.

Nusikaltėliai išsiaiškino, kad retransliavimo įtaisas gali atkartoti signalą, kuriuo atrakinamas mechanizmas. Tai reiškia, kad įsilaužėliai gali neteisėtomis priemonėmis gauti prieigą prie nuosavybės ar transporto priemonės.

Siekiant sumažinti ir beraktių, ir tradicinių raktinių sistemų perėmimo riziką, reikia imtis šių veiksmų:

laikyti raktus nematomoje vietoje, atokiau nuo durų ir langų, pro kuriuos raktus būtų lengva pasiekti iš lauko;

laikyti raktus saugoje, lengvai pasiekiamoje vietoje, kuri būtų prieinama gaisro metu;

laikyti beraktių sistemų kišeninius įtaisus signalus blokuojančioje piniginėje arba Faradėjaus dėkle.

Telefonas

Jūsų telefonas turi būti įrengtas ten, kur kalbėdami juo nebūtumėte matomi iš lauko. Taip pat rekomenduojame:

- **įrengti telefoną prie lovos, kad galėtumėte paskambinti arba priimti skambučius. Ruošdamiesi nakčiai laikykite mobilųjį telefoną kartu su savimi;**
- **nedelsdami praneškite apie neveikiantį telefoną. Būkite budrus, kol ryšys bus atkurtas;**

- **turėkite skubios pagalbos tarnybų telefono numerių sąrašą šalia telefono;**
- **užtikrinkite, kad jūs ir kiti šeimos ar personalo nariai atsakydami telefonu elgtųsi diskretiškai. Neturi būti atskleidžiama jokia informacija apie jūsų buvimo vietą ar ateities planus. Užsirašykite skambintojo vardą ir telefono numerį, kad galėtumėte perskambinti;**
- **neįtraukite savo telefono numerio į telefono abonentų knygą;**
- **šalia telefono turėkite užrašinę ir rašiklį.**

Tiesioginės rinkodaros atsisakymas

Nors 100 % sėkmė negarantuojama, „Telephone Preference Service“ tarnyba teikia nemokamą paslaugą, leidžiančią išvengti iš JK įeinančių telemarketingo skambučių pašalinant savo informaciją iš tiesioginės rinkodaros duomenų bazių. www.tpsonline.org.uk

Daugiau informacijos ieškokite adresu

www.getsafeonline.org

www.192.com/misc/privacy-policy

Jei patyrėte netektį ar paprasčiausiai norite atsisakyti nepageidaujamo pašto, nemokamai užsiregistruokite „Mailing Preference Service“ (MPS) tarnyboje adresu www.mpsonline.org.uk

psauthority.org.uk pravers, jei sąskaitos išklotinėje pamatysite numerį, kuris kelia abejonių.

Miesto rajonų stebėjimas

Miesto rajonų stebėjimo sistema skirta vietos gyventojams, kurie sutinka stebėti, ar nevyksta nieko įtartino, ir pranešti apie tai vieni kitiems arba policijai. Ji padeda sumažinti nusikalstamumą ar nusikalstamumo riziką. Tai puikus būdas padėti žmonėms pasijusti saugiau savo gyvenamuosiuose rajonuose, skatinanti glaudesnį ryšį bendruomenėse.

Daugiau informacijos ieškokite adresu

www.psni.police.uk/my-area/neighbourhood-watch

www.ourwatch.org.uk

www.psni.police.uk/advice-information/protecting-your-home

Anoniminiai skambučiai ir grasinimai telefonu

Anoniminiai skambučiai ir grasinimai telefonu įprastai skirti pakirsti jūsų moralę, sukelti baimę, nerimą ir stresą. Tiksliai išanalizavę tokius skambučius galite gauti vertingos informacijos, kuria remiantis galite pasirinkti tikslingas rekomendacijas, priemones ir padėti atlikti tolesnį tyrimą.

Atsiliepus telefonu ir išgirdus nedraugišką balsą natūrali reakcija yra padėti ragelį.

Tačiau reikia imtis šių veiksmų:

- išlikti ramiems ir atidžiai klausytis;
- jei įmanoma, įrašyti pokalbį;
- palaikyti pokalbį su skambintoju ir paprašyti kitų žmonių paskambinti 999;
- šalia turėti užrašinę ir rašiklį bei nedelsiant užsirašyti pokalbio detales. Tai gali būti naudinga policijai;
- įsiklausyti į užuominas apie skambintojo ketinimus ar grėsmę;
- užsirašyti skambintojo vardą;
- jei grasinimą gaunate tekstine žinute, neatsakykite, nepersiuškite ar neištrinkite žinutės;
- užsirašykite skambintojo numerį arba surinkite BT 1471, kad gautumėte telefono numerį skambučiui pasibaigus;
- jei gaunate erzinančio, nepadoraus ar įžeidžiančio turinio skambučius, turėtumėte:
- susisiekti su savo ryšio operatoriumi, kurio pagalba gali būti labai naudinga;
- naudoti telefoną, kuris rodo skambintojo telefono numerį, kad galėtumėte pamatyti, kas skambina, prieš atsiliėpdami;
- susisiekti su policija – galioja tvarkos tokiems incidentams tirti;
- kai skambintojo tapatybė yra žinoma ar gali būti išsiaiškinta, gali būti pradėtas teisminis tyrimas;
- jei nuolat sulaukiate skambučių ir girdite tylą kitame laido gale, atsiliėpdami nieko nesakykite;
- skambintojai, kurie laikosi įstatymo, prisistatys patys, o jei skambintojas turi pikty kėslų, galite padėti ragelį.

Mobilieji telefonai

Apsaugokite savo telefoną nuo vagių, kurie nori pasinaudoti galimybe.

Pagalvokite, kam naudojate savo įrenginį, pvz., internetinei bankininkystei, asmeniniams el. laiškam, socialiniams tinklams ir nuotraukoms. Ar tai gali būti paviešinta arba panaudota prieš jus? Kaip pavadinate savo šeimos, draugų ir kolegų telefono numerius ir kitus kontaktinius duomenis, kad apsaugotumėte jų asmeninę informaciją ir duomenis?

Naudokite visas apsaugos priemones, kurios yra prieinamos jūsų telefone, įskaitant SIM kortelės apsaugą slaptažodžiu, ir pakeiskite numatytąjį PIN kodą balso atpažinimo programoje.

Reguliariai keiskite slaptažodžius ir neatskleiskite jų kitiems asmenims.

Supraskite, kad viešieji belaidžio ryšio punktai gali būti nesaugūs.

Išjunkite belaidį ir „Bluetooth“ ryšį bei vietos nustatymo paslaugas, kai jų nenaudojate ir kai tai įmanoma. Peržiūrėkite savo privatumo nustatymus, kad niekas negalėtų sekti jūsų judėjimo ir išsiaiškinti jūsų namų adresu ar darbo vietos.

Telefono sauga

Daugiau informacijos ieškokite adresu

www.getsafeonline.org

www.psni.police.uk/crime/fraud/scamwise-ni

Internetas ir socialiniai tinklai

Internetas tapo tokia neatsiejama kasdienio gyvenimo dalimi, kad lengva pamiršti, jog juo naudojantis svarbu atkreipti dėmesį į asmens saugumą ir budrumą.

Socialiniai tinklai, kaip antai „Facebook“ ir „Twitter“, tapo didžiausiu kibernetinių nusikaltėlių taikiniu. Piktnaudžiaudami tokių tinklų pobūdžiu, nusikaltėliai gali gauti prieigą prie informacijos ir asmens duomenų, kuriuos viešina naudotojai. Tokia veikla vadinama socialine inžinerija ir yra vienas pirmųjų žingsnių vykdant kibernetines atakas, susijusias su tapatybės vagyste. Todėl **nepamirškite, kad tokiose interneto svetainėse talpinama informacija nėra saugi ir ją gali matyti bet kas**, įskaitant tuos, kurie nori pakenkti jums ar jūsų šeimai, draugams arba kolegoms. Jūs prisiimate atsakomybę užtikrinti, kad tai, ką viešinate, nekels niekam rizikos.

Neturėtumėte viešinti asmens duomenų, pvz.:

- mobiliųjų telefonų numerių;
- privačių namų adresų;
- asmeninių ar darbo adresų;
- įdarbinimo duomenų;
- šeimos narių;
- hobių ir vietų, kuriose dažnai lankotės;
- informacijos apie transporto priemonę.

Siekiant išvengti rizikos kitiems žmonėms, šeimos, draugų ir kolegų nuotraukos turi būti viešinamos tik gavus jūsų ir jų sutikimą. Jei įmanoma, paskelbtos nuotraukos neturėtų atskleisti jūsų pareigų, namų adreso ar darbo vietos. Pridedant prie socialiniuose tinkluose rastų nuotraukų elektronines ar veido „žymas“ gali būti pasitelkiama technologija, leidžianti sužinoti jūsų asmens duomenis, jūsų namų adresą ar net esamą buvimo vietą.

Nėra priežasties nesinaudoti internetu arba socialiniais tinklais, o laikantis šių paprastų taisyklių galite sumažinti riziką sau ir kitiems.

Bendroji kompiuterinė sauga

Jei naudojate IT įrenginius, pvz., išmaniuosius telefonus, nešiojamuosius ar stalius kompiuteris, gali būti svarbu apsaugoti juos nuo vagystės, apgadinimo ar internetinės prieigos prie asmeninės informacijos ir duomenų.

Siekiant sumažinti riziką labai svarbu imtis šių veiksmų:

- naudoti ugniasienę ir reguliariai atlikti sistemos skenavimą;
- naudoti patikimą kompiuterinę antivirusinę sistemą ir reguliariai ją atnaujinti;
- elgtis atsargiai naudojant trečiųjų šalių programėles (kenkėjiški kodai, vadinami „kenkimo programine įranga“ gali žaibiškai išplisti socialiniuose tinkluose) arba elektroninį pašta;
- peržiūrėti savo naudotojo profilio privatumo ir saugos parinktis („Facebook“ neseniai pristatė priemonę, leidžiančią atsisiųsti jūsų įkeltos informacijos kopiją, kad galėtumėte matyti tai, ką mato kiti);
- neatidarykite laiškų, gautų iš nežinomų ar įtartinų siuntėjų;

- patikrinkite savo namų ar įmonės belaidžių tinklų apsaugą. Pakeiskite numatytąjį (gamintojo) slaptažodį;
- nepervadinkite belaidžio ryšio naudodami jus identifikuojančius duomenis, pvz., pavardę;
- pasirinkite sunkiai atspėjamą slaptažodį ir niekada jo neužsirašinėkite. Niekam neatskleiskite savo slaptažodžio;
- nenaudokite to paties slaptažodžio visiems prisijungimams;
- elkitės atsargiai su visais el. laiškų priedais;
- naudokite programinės įrangos kontrolines priemones suteikdami prieigą tik patikimų interneto svetainių bei sumažindami kenkėjiškos programinės įrangos diegimo sistemoje riziką;
- kai įmanoma, išjunkite automatinį el. laiškų priedų atsisiuntimą;
- įgyvendinkite efektyvius filtravimo sprendimus įvairiose interneto svetainėse (pvz., brukalo blokavimą, ugniasienę ir antivirusinę programinę įrangą). Nepamirškite nedelsdami įdiegti operacinėje sistemoje naujausią šių sprendimų versiją;
- susmulinkite popierinius dokumentus, CD ir DVD, kuriuose yra neskelbtino pobūdžio informacijos, prieš juos išmesdami.

Daugiau informacijos ieškokite adresu

Persiųskite įtartiną tekstinę žinutę 7726, o duomenų viliojimo el. laiškus adresu report@phishing.gov.uk

www.actionfraud.org.uk

„Action Fraud“: Telefono Nr. 0300 123 2040

Vaizdo įrašai ir lankstinukai:

www.met.police.uk/littlemedia

Nacionalinė nusikalstamumo agentūra (National Crime Agency, NCA):

www.ncsc.gov.uk/cyberaware/home

Patarimai, kaip padėti vaikams saugiai naudotis internetu:

www.internetmatters.org

Informacijos komisaro biuras:

www.ico.org.uk

www.ncsc.gov.uk/guidance/setting-two-factor-authentication-2fa

Dalijimosi kibernetinio saugumo žvalgybine informacija platforma (Cyber-security Intelligence Sharing Platform, CiSP): www.ncsc.gov.uk/cisp

Nacionalinės infrastruktūros apsaugos centras (Centre for the Protection of National Infrastructure, CPNI) www.cpni.gov.uk

Praneškite apie įvartiną veiklą „Action Counters Terrorism“ (ACT).

www.act.campaign.gov.uk

Patarimai ir rekomendacijos smulkiąjam verslui, padėsiantys pagerinti jų saugumą internete.

www.cyberstreetwise.com

Apgavystė

Jei manote, kad tapote apgavystės auge, imkitės šių veiksmų:

Pirmiausia nedelsdami susisieki su savo banku jums žinomą teisingu telefono numeriu, pvz., tuo, kuris nurodytas banko išrašė, internetinėje svetainėje ant debeto ar kredito kortelės nugarėlės.

Praneškite apie apgavystes, kibernetinius nusikaltimus ir sukčiavimo atvejus Jungtinėje Karalystėje, kreipdamiesi į „Action Fraud“ internetu www.actionfraud.police.uk arba telefono Nr. 0300 123 2040. „Action Fraud“ interneto svetainėje galite pranešti apie duomenų viliojimo el. laiškus, kuriuos gavote, ar kenkėjiškas programas, kurios pakenkė jūsų kompiuterių sistemai ar įrenginiui.

Jei esate kurti ar sunkiai girdite, galite siųsti tekstinę žinutę tel. Nr. 0300 123 2050. Jei esate Šiaurės Airijoje, taip pat galite pranešti apie tai tiesiai PSNI, telefonu 101 arba apsilankę adresu www.psni.police.uk/makeareport

Kiekvienas pranešimas padeda policijai atlikti tyrimą, suteikia informacijos bei padeda patobulinti nacionalinius įspėjimus, kuriais siekiama apsaugoti visas bendruomenes, sutrukdyti nusikaltėliams ir sumažinti riziką.

Jungtinėje Karalystėje galite persiųsti apgaulingą tekstinę žinutę OFCOM telefono numeriu 7726 (nemokamas), o apgaulingus el. laiškus adresu report@phishing.gov.uk. Nepamirškite pasidalinti savo patirtimi su draugais ir šeimos nariais, kad jie nepapultų į tų pačių nusikaltėlių pinkles.

Atminkite

APGAVYSTĖ:

Atrodo per daug gerai, kad būtų tiesa
Pasiekia jus netikėtai
Gaunami asmeniniai duomenys
Atakuojama norint išvilioti pinigus

Daugiau informacijos ir rekomendacijų apie apgavystes ieškokite adresu

www.nidirect.gov.uk/scamwiseni

www.takefive-stopfraud.org.uk

Saugumas ne namuose

Bendroji informacija apie keliones

Naujausios informacijos apie keliones į užsienį, saugos ir apsaugojimo rekomendacijų, reikalavimų dėl patekimo į šalį ir įspėjimų dėl kelionių ieškokite adresu www.gov.uk/foreign-travel-advice

Būkite budrūs, nes keliaudami, ypač palikdami ar sugrįždami į namus, galite susidurti su pavojais.

Jei įmanoma, planuodami keliones stenkitės nesielgti šabloniškai, nes kiti asmenys gali lengviau nuspėti, kur esate.

Rinkitės kaip įmanoma įvairesnius maršrutus ir kelionių laikus.

Turėkite su savimi pilnai įkrautą mobilųjį telefoną ir nešiojamąjį akumuliatoriaus kroviklį bei įsitikinkite, kad jūsų banko kortelėje yra pakankamas pinigų likutis.

Įsitikinkite, kad kas nors namuose žino jūsų maršrutą ir kada turite grįžti.

Susitarkite, kad šis asmuo praneš policijai, jei sutartu laiku negrįšite namo. Praneškite šiam žmogui, jei kelionė namo vėluotų.

Nesilankykite tame pačiame restorane ar pasilinksminimo vietoje nuolatos. Taip sukursite rutiną, kuri taps akivaizdi visiems jus sekantiems žmonėms.

Nerezervuokite bilietų arba staliuko restorane savo vardu.

Keliauti su kitais yra saugiau nei vieniems.

Daugiau informacijos ieškokite adresu

www.nidirect.gov.uk/contacts/crimestoppers

www.suzylamplugh.org

Įpraskite prieš eidami iš namų patikrinti kelią.

Pastebėkite bet kokius įtartinus ar keistus automobilius ir praneškite apie juos policijai.

Nedelsdami susisiekite su policija, jei manote, kad jus seka. Jei galite, judėkite link artimiausio veikiančio policijos komisariato. Nevažiuokite namo.

Neviešinkite savo veiksmų. Detalūs duomenis apie tai pasakykite kaip įmanoma mažiau žmonių ir tik tiems, kuriems reikia.

Susisiekite su vietos policija, jei jūsų vizitas vietoje, kurią laikote jautria, yra iš anksto viešinamas. Prireikus, gali būti sutarta dėl informacijos apie jūsų vizitą viešinimo.

Niekada nepalikite nešiojamųjų kompiuterių ar dokumentų neprižiūriuose automobiliuose (taip galite atskleisti savo ar savo darbdavio tapatybę).

Prieš keliaudami įsitikinkite, kad vienas iš namiškių žino:

- kontaktinį telefono numerį;
- kur keliaujate;
- su kuo susitiksite;
- kaip keliausite;
- kuriuo metu planuojate nuvykti ir grįžti;
- ką daryti, jei neįprastai vėluotumėte.

Vaikščiojimas

Vaikščiodami nakties metu galite būti pažeidžiami, tačiau turite būti budrūs bet kuriuo paros metu. Planuokite savo veiksmus. Prieš išeidami pagalvokite, kaip pasieksite savo tikslą ir kaip grįšite namo. Laikykite vertingus daiktus skirtingose vietose, pvz., krepšyje, švarko ir kelnų kišenėse. Pravartu laikyti vertingus daiktus, pvz., pinigines, vidinėse kišenėse. Kiek įmanoma, vaikščiokite gerai apšviestomis, pažįstamomis gatvėmis.

Jei turite eiti prastai apšviesta gatve, laikykitės arčiau gatvės ir toliau nuo krūmų, tamsių skersgatvių ir kitų vietų, kuriose įmanoma pasislėpti.

Venkite trumpinti kelią per tuščias aikšteles, apleistus parkus ir neapšviestus skersgatvius. Jei nerimaujate, stenkitės būti šalia kitų žmonių. Nepamirškite, jei kalbate mobiliuoju telefonu arba dėvite garso / triukšmą slopinančias ausines, galite neišgirsti jūsų tykančių problemų. Stenkitės, kad abi rankos būtų laisvos ir nelaikykite rankų kišenėse.

Stebėkite aplinką. Laikykitės atokiau nuo tų, kurie kelia įtarimą. Viešose vietose stenkitės nesielgti įtartinai.

Vaikščiokite ar bėgiokite įvairiais maršrutais ir įvairiu laiku.

Jei manote, kad jus seka, likite viešoje vietoje ir susisiekite su policija. Pamėginkite pasinaudoti kitomis saugiomis vietomis, jei jos prieinamos. Praneškite draugams ir šeimos nariams, kokiais kitais būdais galima su jumis susisiekti, bei informuokite apie galimus vėlavimus. Jei sutartu laiku negrįžtate namo, paprašykite pranešti policijai. Jei nerimaujate, eikite į viešą vietą ir (arba) ten, kur žinote, kad bus žmonių, pvz., į garažą arba parduotuvę.

Po transporto priemone montuojami improvizuoti sprogmenys (Under Vehicle improvised Explosive Devices, UVIED)

Kasdien apžiūrėkite automobilį, jei jums kyla UVIED grėsmė.

UVIED gali būti įvairių formų, tačiau įprastai tai yra paprasti įrenginiai, kuriuos galima rasti reguliariai apžiūrint automobilį (nepamirškite, kad užpuolikai neriasi iš kailio, kad sumaniai paslėptų šiuos įrenginius).

Prieš naudodamiesi automobiliu ryte ar, jei reikia, kai automobilis buvo ilgą laiką nenaudojamas, patikrinkite automobilio dugną.

Nemanykite, kad jūsų automobilis yra toks pats saugus, kokį jį palikote. Sprogmenį padėti užtrunka vos kelias sekundes.

Neatkreipkite dėmesio į savo automobilį suteikdami jam vardinius valstybinius numerius arba pasirinkdami išskirtinius jo priedus (pvz., didelius aptakus, išskirtines spalvas, išskirtinius ratlankius).

Apžiūrėkite automobilio dugną ir ratų arkas. Taip geriau atskirsite daiktus, kurių ten neturėtų būti.

Dažnos UVIED vietos:

- ant žemės – po automobiliu ar šalia jo;
- prieš automobilį, ant ar po vairo arba purvasargiais;
- prie duslintuvo ar automobilio gale.

Nepamirškite, kad jei žemė šalia automobilio atrodo šviežiai kasta, tai gali reikšti, kad ten buvo padėtas arba užkastas sprogmuo.

Turėkite su savimi žibintuvėlį, kuriuo patikrinsite automobilį tamsiu paros metu.

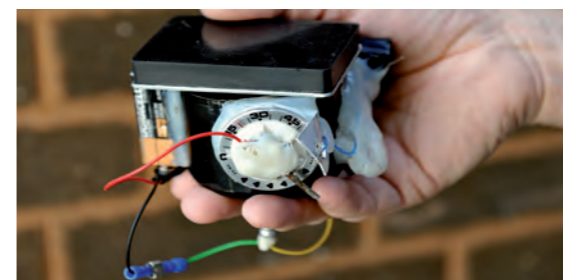
Kai įmanoma, užrakinkite visus užraktus ir degalų bakelio dangtelį.

Prie namų arba darbe statykite automobilį rakinamame garaže ar saugioje automobilių stovėjimo aikštelėje. Jei tokio pasirinkimo neturite, palikite automobilį ten, kur jį matytų daug žmonių.

Imantis paprastų saugos priemonių užpuolikams bus sunkiau pritvirtinti tokius įtaisus prie jūsų automobilio arba padėti automobilyje tai, kuo būtų siekiama jus sužaloti arba sukelti jums žalą.

Neprileiskite kitų asmenų prie savo automobilio kol jo atidžiai neapžiūrėjote ir neįsitikinote, kad jame nėra nieko įtartino ar kenkėjiško.

Kitoje pusėje pateikiame nuotraukas, galinčias padėti atpažinti UVIED. Tačiau jų sąrašas nėra baigtinis ar išsamus.

Radę įtartinę daiktą:

- nemėginkite jo paliesti ar pašalinti;
- pasitraukite į saugią vietą (bent per 100 m);
- nesinaudokite mobiliuoju telefonu šalia įtartino daikto;
- nedelsdami praneškite policijai paskambinę 999 arba laidine telefono linija.

Kelionės automobiliu

- Vairuodami vadovaukitės sveiku protu ir nepamirškite, kad staiga galite susidurti su nenumatytu pavojumi.
- Jei įmanoma, keliaukite skirtingais maršrutais ir skirtingu laiku, kad išvengtumėte rutinos.
- Vairuodami užsirakinkite duris ir bagažinę.
- Pastatę automobilį stovėjimo aikštelėje uždarykite visus langus, o vairuodami atidarykite tik tiek, kiek reikia ventiliacijai.
- Apžiūrėkite šalia kelio ar gatvėje paraleliai pastatytus automobilius ir įsitinkite, kad šalia jų nėra nieko neįprasto; pasižiūrėkite pro galinio vaizdo veidrodėlį į už jūsų važiuojančius automobilius.
- Kaip įmanoma dažniau laikykitės pagrindinių kelių.
- Venkite susidūrimų vietų kilus visuomenės neramumams.
- Važiuokite automobiliu pastoviu greičiu.
- Laikykitės atstumo nuo automobilio priešais jus.
- Nepalikite neprižiūrimų dokumentų ar daiktų automobilyje.

Nesileiskite užspiečiamas į kampą. Artėdami prie šviesoforo pasilikite pakankamai vietos manevrui arba, jei įmanoma, važiuokite tokiu greičiu, kad nereikėtų sustoti.

Jei priešais jus kelyje vyksta kažkas grėsmingo, sustokite ir pasukite, jei tai padaryti saugu.

Įsitikinkite, kad jums užteks degalų ir nereikės sustoti nepažįstamose ar atokiose degalinėse.

Neatidarykite langų ar durų arba nesiūlykite pavėžėti nepažįstamų žmonių.

Jei jums nuleido padangą, elkitės budriai. Prieš sustodami važiuokite į saugią vietą. Jei įmanoma, važiuokite į šalikelę, bet stenkitės nebūti atokioje vietoje.

Saugokitės apsimestinių susidūrimų. Jie gali būti suplanuoti siekiant priversti jus sustoti.

Jei įmanoma, nepalikite automobilio neprižiūrimo.

Taksi

Įsitikinkite, kad renkatės teisėtai veikiančią taksį

Nesinaudokite taksi paslaugomis, jei:

Automobilyje nėra tinkamų taksi licencijos žymėjimų ar numerių.

Vairuotojas neturi ID ženklelio – licencijuoti taksi vairuotojai visuomet turi turėti ženklelį su savimi, kuriame būtų nurodytas licencijos numeris.

Taksi užsakymas

Išeidami iš namų visuomet turėkite patikimos taksi įmonės telefono numerį arba programėlę.

Daugybė taksi įmonių jau turi programėles, kuriose galite matyti automobilio registracijos numerį, markę ir modelį, vairuotojo nuotrauką ir kelionės eigą, kuria galite dalintis su draugu, kuris stebėtų jūsų kelionę. Tai patogus būdas pasirūpinti saugumu, ypač kai keliaujate vieni.

Užsakydami taksį ir jam atvykus įsitikinkite, kad taksi yra skirtas jums patikrindami, ar vairuotojas žino jūsų vardą ir kelionės tikslą.

Taip pat visuomet turėtumėte:

Piko metu ar jeigu turite specialių poreikių, pvz., naudojate vežimėliu ar turite šunį asistentą, stengtis užsisakyti taksį iš anksto.

Jei įmanoma, nesinaudokite pakelės taksi paslaugomis ir stenkitės laukti gerai apšviestoje vietoje, kurioje yra daug kitų žmonių.

Paklauskite, kiek gali kainuoti kelionė (jei taksi automobilyje įrengtas taksometras, tikslią kelionės kainą sužinosite tik pasiekę kelionės tikslą).

Palyginkite taksometro rodmenis (kai automobilyje yra taksometras) su įkainiais, nurodytais taksi automobilyje, kad įsitikintumėte, jog kaina yra teisinga.

Kelionės taksi

Stenkitės planuoti kelionę iš anksto.

Važiuodami taksi užsisekite saugos diržą.

Jei kyla abejonų dėl saugumo, nelipkite į taksį.

Supraskite, kad dėl savo pačių saugumo, kai kurie taksi vairuotojai turi įdiegę kameras, kurios įrašo keleivių elgesį. Vaizdas gali būti įrašomas automobilio priekyje ir gale. Gali būti įrašomi jūsų, kitų keleivių ir, pavyzdžiui, jūsų namų vaizdai.

Pasvarstykite, ar nevertėtų pasirinkti kitų paėmimo ir paleidimo taškų, kurie nebūtų jūsų namai ar darbas. Nedėvėkite drabužių, kurie atskleistų jūsų pareigas.

Nesidalinkite vienu taksi su nepažįstamais žmonėmis.

Jei naudojate taksį ar asmeninio vairuotojo paslaugomis, apsvarstykite, ar nevertėtų pakeisti vietos automobilyje. Kartkartėmis rinkitės sėdėti priekyje.

Aiškiai nurodykite asmeniniam / taksi vairuotojui, koku maršrutu važiuoti, tačiau nepraneškite savo maršruto iš anksto.

Paskambinkite ir iš anksto rezervuokite paslaugas, kad tai būtų įrašyta.

Pasidalinkite informacija apie savo kelionę ir automobilį, kuriuo keliausite su patikimu žmogumi.

Taksi atvykus įsitikinkite, kad jis yra skirtas jums patikrindami, ar vairuotojas žino jūsų vardą ir kelionės tikslą.

Rekomenduojame paskatinti asmeninį vairuotoją susipažinti su saugos gairėmis.

Patarkite vairuotojui, kokių čia siūlomų saugos priemonių reikia imtis.

Daugiau patarimų ir gairių ieškokite:

www.suzylamplugh.org

Jei manote, kad jus seka, stebėkite kitą automobilį pro galinio vaizdo veidrodėlį.

- Pasistenkite išlikti ramūs. Nesustokite – galite važiuoti nedideliu greičiu.
- Jei turite mobilųjį telefoną arba raciją, susisiekite su policija.
- Uždarykite langus ir pasirūpinkite, kad durys ir bagažinė būtų užrakinti.

Nukrypkite nuo kelionės tikslo važiuodami saugiais keliais ir patikrinkite, ar esate sekami. Nesirinkite nežinomo maršruto, kuriuo važiuodami galite paklysti.

Pasižymėkite įtartiną automobilio duomenis ir perduokite juos policijai. Stenkitės įsiminti valstybinius numerius.

Laikykitės atokiau nuo kliūčių. Pasilikite pakankamai erdvės išvengiamiesiems veiksams, jei reikėtų pristabdyti ar sustoti.

Norėdami atkreipti kitų dėmesį įsijunkite avarines šviesas ir (arba) garsinį signalą.

Nevažiuokite namo. Važiuokite į artimiausią policijos komisariatą ar kitą saugią vietą ir praneškite apie incidentą.

Geležinkelių, jūros, oro ir kitas viešasis transportas

Eidami stenkitės nekalbėti mobiliuoju telefonu ir stebėkite savo aplinką.

Jei keliaujate traukiniu, rinkitės kupė, kurioje jau yra žmonių. Stenkitės būti ten, kur filmuojama vaizdo stebėjimo kamera. Nedėkite savo pinigines, telefono arba paso į galinę kišenę.

Patikrinkite viešojo transporto grafikus, kad nereikėtų ilgai laukti (ypač ne piko metu) ir laukite gerai apšviestose vietose.

Jei galite, laikykite užrakintą bagažą ten, kur galite jį matyti. Neprisiimkite pasaugoti nepažįstamų žmonių bagažo.

Jei turite atiduoti bagažą, įsitikinkite, kad atsiimate savo bagažą. Neatidarykite, jei nesate tikri, kad bagažo nebuvo atidarę kiti asmenys.

Jei lankotės svečiose vietose, stenkitės kaip įmanoma rečiau rodyti savo kamerą, telefoną ir žemėlapij.

Keliaudami laivu atsargiai vaikščiokite denyje naktį.

Stenkitės gauti kajutę ir visuomet užsirakinkite duris.

Sutarkite, kad nuvykus į kelionės tikslą jus pasitiktų.

Viešbučiai

Užtikrinkite, kad viešbutis būtų užsakomas organizacijos patvirtintu būdu arba per patikimą kelionių organizatorių.

Registruojant stenkitės, kad kiti žmonės neišgirstų jūsų vardo ir kambario numerio.

Kai įmanoma, stenkitės nuolat neapsistoti tame pačiame viešbutyje.

Niekada nepriimkite svečių savo viešbučio kambaryje, jei jų nepažįstate, negalite patvirtinti jų tapatybės ir jais pasitikėti. Susitikite su tokiais žmonėmis viešojo naudojimo patalpose, kuriose bus kitų žmonių (tai taikoma ir žiniasklaidos atstovams).

Būkite budrūs sulaukdami viešbučio perduodamų skambučių. Rekomenduojame iš anksto sutarti su viešbučiu, kad skambintojai paliktų savo vardą ir kontaktinius duomenis registruojant. Taip sumažinsite riziką dėl tapatybės ir galimų užpuolimų.

Žinokite avarinius išėjimus ir evakuacijos maršrutus.

Viešbučio seifai pasitarnaus norint apsaugoti vertingus daiktus, pvz., grynuosius pinigus ir papuošalus, tačiau juose nesaugokite neatskleistinos ar asmeninės informacijos.

Pristatomos siuntos

Įtartini paketai ir pavojingos medžiagos

Paštu siunčiamos bombos gali būti vos kelių milimetrų užtaisai ar daug didesnės. Paštu taip pat gali būti siunčiamos toksiškos medžiagos. Nepamirškite, kad tokie paketai gali sprogi atidarius, todėl atkreipkite dėmesį į:

- **Pašto ženklą** ir siuntėjo vardą, pavardę bei adresą. Ar įprastai gaunate šio asmens laiškus ar siuntinius?
- **Rašyseną** – ar atpažįstate rašyseną?
- **Tai, kas neįprasta** – ar laiškas / siuntinys atrodo kaip įprasta? Jei laiškas ar siuntinys yra neįprastos formos, laikykite jį įtartinu.
- **Svorį** – jei palyginus su dydžiu siuntinys sveria per daug, laikykite jį įtartinu.
- **Skyles** – ar nesimato jokių pradurtų vietų ar plyšių, kuriuos galėjo palikti laidai? Jei taip, laikykite laišką ar siuntinį įtartinu
- **Dėmes** – ar pastebite dėmių ar riebalų žymių, kurias galėjo palikti besilydančios sprogiosios medžiagos? Jei taip, laikykite laišką ar siuntinį įtartinu

- **Kvapą** – kai kurios sprogiosios medžiagos skleidžia marcipanų arba migdolų kvapą.

- **Pojūtį** – palietę laišką suprasite, ar voke yra tik sulankstytas popierius. Jei vokas yra tvirtesnis, pvz., jame gali būti kartono ar metalo lakštas, laikykite jį įtartinu.

- **Kontūrą** – ar laikydami laišką / siuntinį prieš šviesą matote neįprastas formas. Jei taip, laikykite laišką ar siuntinį įtartinu

- **Užklijavimą** – ar vokas gerai užklijuotas? Ar matote plyšių?

Jei kyla abejonų, skambinkite 999 ir kreipkitės į policiją. Nedelsiant išveskite visus žmones iš pavojingos vietos. Niekada nemėginkite atidaryti laiško ar paketo. Nelankstykite ar nenardinkite jo į vandenį.

Nepamirškite į priešgaisrinės saugos planą įtraukti ir evakuacijos plano gavus įtartiną paketą ar pavojingas medžiagas.

Užtikrinkite, kad visi žinotų, kaip elgtis nenumatytais atvejais.

Daugiau informacijos ieškokite adresu

www.psn.police.uk/advice_information/action-counters-terrorism

www.cpni.gov.uk

www.gov.uk/government/organisations/national-counter-terrorism-security-office

Pavojingos medžiagos

Pavojinga medžiaga gali būti laikomas bet koks skystis, kietas objektas ar dujos, galinčios kelti pavojų. Pavojingos medžiagos yra klasifikuojamos pagal galimą poveikį sveikatai, kuris gali būti ūmus (staigus) arba lėtinis (ilgalaikis).

Jei manote, kad kas nors turėjo sąlytį su pavojingomis medžiagomis, elkitės atsargiai ir laikykitės saugaus atstumo, kad išvengtumėte poveikio sau. Nedelsdami PRANEŠKITE apie tai skubios pagalbos tarnyboms telefono numeriu 999. Atkreipkite dėmesį į savo aplinką ir pasitraukite nuo įtartinų objektų.

VEIKITE GREITAI. Greita reakcija gali išgelbėti gyvybes

www.gov.uk/government/publications/remove-guidance-on-removing-hazardous-substances

Pasakykite paveiktiems žmonėms:

- pasišalinti iš pavojingos zonos išvengiant didesnio medžiagos poveikio;
- išeiti į gryną orą;
- jei odą niežti ar skauda, raskite vandens šaltinį ir nuolat plaukite odą vandeniui;
- atsargiai nuvilkite viršutinius drabužius. Stenkitės netraukti drabužių per galvą. Nelupkite drabužių, jei jie prilipo prie odos;
- nerūkykite, nevalgykite ir negerkite.

Įtartinas elgesys

Įtartinu elgesiu vadinama vieno ar kelių asmenų veikla, kuri dėl tam tikrų priežasčių patraukia kitų dėmesį.

Įprastai tai yra veiksmai, elgesys ar kalba, kuri atrodo neįprasta konkrečiomis aplinkybėmis.

Įtartinos veiklos pavyzdžiai yra:

- asmuo yra riboto patekimo zonoje ar bando patekti į tokią vietą neturėdamas leidimo ar nelydimas pareigūno;
- asmuo filmuoja ar fotografuoja ten, kur tai daryti neįprasta;

- užkalbinus asmuo nuolat stengiasi nuslėpti savo tapatybę;
- automobiliai pastatyti ten, kur neturėtų būti;
- asmuo elgiasi taip, kaip nesitikima konkrečiomis aplinkybėmis.

Apie tokią veiklą nedelsiant turi būti pranešta vadovybei, kuri, savo ruožtu, turi pranešti atitinkamoms valdžios institucijoms.

Kai fiksuojate įtartiną veiklą, svarbu prisiminti akronimą **SALUTE**:

- S** Situacija – koks žmogus ar daiktas patraukė jūsų dėmesį
- A** Aktyvumas: kas vyksta, kokia veikla užsiima žmogus ar transporto priemonė
- L** Lokacija – kur vyksta veikla?
- U** Užmatęs asmuo – kas pastebėjo šią veiklą?
- T** Tikslus laikas – kada vyksta veikla?
- E** Esama įranga. Ar incidento vertinimui gali būti naudinga tam tikra įranga? Pavyzdžiui: stebėjimo kamerų vieta, patekimo į ribotas zonas kontrolės priemonės ir telefoniniai skambučiai.

Patarimo kreipkitės 101. Skubiais atvejais kvieskite policiją tel. Nr. 999. Atvejis laikomas skubiu, kai įtariama, kad stebima veikla gali sukelti tiesioginį pavojų žmonėms ar nuosavybei.

Vaikai ir šeima

Užtikrinkite, kad vaikai būtų ten, kur juos matote ar girdite, arba pasirūpinkite, kad juos prižiūrėtų patikimas suaugusysis (kuris žino apie jiems kylančias grėsmes). Įsitikinkite, kad šis asmuo žino, kokių apsaugos priemonių reikia imtis.

Pasakykite vaikams:

- patikrinti, ar jie pažįsta žmogų, kuris skambina durų skambučiu, prieš atidarydami duris;
- neatidaryti durų nepažįstamiems asmenims ir greitai pakviesti suaugusįjį, kuris susitvarkytų su situacija;
- kviešti į svečius tik tuos žmones, kuriuos pažįsta jau kurį laiką (išskyrus atvejus, kai vaikai atsiklausia jūsų ar kito suaugusio žmogaus, kuriam patikėta jų priežiūra);
- keliauti grupėmis ar poromis ir tik gerai apšviestais keliais, jei šalia nėra prižiūrinčio suaugusiojo;
- mokykloje žaisti prižiūrimose vietose mokyklos teritorijoje;
- jei vaikai mažamečiai, kada ir kaip pranešti policijai ir kaimynams;
- nepriimti dovanų, nesutikti su pasiūlymu pavėžėti ar kitaip nebendrauti su nepažįstamaisiais;
- nedelsiant pranešti apie tokius incidentus atsakingam suaugusiajam;
- pranešti jums, kur ir su kuo jie yra;
- sutikus nepažįstamuosius elgtis atsargiai;
- atsiliepiant telefonu elgtis atsargiai; kitaip vaikai gali išduoti informaciją, galinčią kelti jums riziką.

Nepamirškite:

Sutarti su mokykla, kad praneštų jums prieš leidžiant kitam asmeniui pasiimti jūsų vaiką iš mokyklos.

Įsitikinkite, kad auklė, kurią samdote, yra patikima ir susipažinusi su „durų atidarymo“ ir „atsiliepimo į telefono skambučius“ taisyklėmis ir kaip pranešti apie pavojų, jei tai yra reikalinga.

„Victim Support NI“ yra nepriklausoma labdaros organizacija, palaikanti nusikaltimų aukas ir teikianti nemokamas bei konfidencialias paslaugas: www.victimsupportni.com

Jei JK gyvenantis jaunuolis iki 19 metų nori pasikalbėti apie problemas, su kuriomis susiduria, galima susisiekti nemokama ir konfidencialia vaikų linija www.childline.org.uk/ Telefono Nr. 0800 1111 veikia visą parą.

„Women's Aid“ yra nacionalinė labdaros organizacija, siekianti pažaboti smurtą artimoje aplinkoje, kurį patiria moterys ir vaikai www.womensaid.org.uk

Jaunuolių savižudybių prevencija www.papyrus-uk.org

Pagalba saugant vaikus ir jaunuolius nuo vaikų seksualinio išnaudojimo internete. www.thinkuknow.co.uk

Visuomenės sveikatos agentūra (HSC) yra sudariusi katalogą tarnybų, padedančių psichinės sveikatos ir geros emocinės savijautos klausimais: www.publichealth.hscni.net/publications/directory-services-help-improve-mental-health-and-emotional-wellbeing

Daugiau informacijos apie jūsų vaikų saugą namuose:

www.nidirect.gov.uk/information-and-services/safety-home/your-childs-safety-home

Daugiau informacijos apie vaikų saugumą internete: www.thinkuknow.co.uk

Vaikų išnaudojimo prevencijos ir saugumo internete centras: www.ceop.police.uk

Seksualinio smurto aukoms, turinčioms mokymosi sutrikimų www.justusni.org

„Just US“ kortelė yra skirta mokymosi ar autizmo spektro sutrikimų turintiems žmonėms, kuriems reikia pasikalbėti su policija. Šioje kortelėje galite pasidalinti svarbia informacija apie save ir kokių būdu norėtumėte bendrauti su policija.

Nacionalinė smurto artimoje aplinkoje pagalbos linija moterims, vyrams ir vaikams www.nationaldahelpline.org.uk Nemokama 24 valandas per parą veikianti smurto artimoje aplinkoje pagalbos linija 0808 2000 247

Vyrų pagalbos linija, skirta vyrams, išgyvenusiems smurtą artimoje aplinkoje www.respect.uk.net

„The Mix“: www.themix.org.uk
Nacionalinė LGBT+ smurto aplinkoje linija: www.galop.org.uk

„Samaritans“ pagalba teikiama visą parą, kiekvieną metų dieną www.samaritans.org

NSPCC vaiko teisių apsauga www.learning.nspcc.org.uk/child-protection-system/northern-ireland

www.nihe.gov.uk/Documents/Community/hate_harassment_toolkit

Fizinė grėsmė

Ginkluotas užpuolimas

Nors teroristinių išpuolių, užgrobigimų, pagrobimų ir paėmimų įkaitais atvejais pasitaiko retai, pravartu pasiruošti tokiems pavojams. Jei susidurtumėte su tokia grėsme, prisiminkite žodžius: Bėgti, slėptis ir pranešti.

Bėgti

- Jei galite, bėkite
- Įvertinkite, ko imtis saugiausia
- Ar yra saugus kelias pabėgti? Jei taip, bėkite. Jei ne, slėpkitės.
- Saugus kelias yra toks, kuriuo galite pabėgti nesukeldami sau didesnio pavojaus
- Paraginkite kitus bėgti su jumis, tačiau neleiskite jų sprendimui jūsų stabdyti
- Palikite savo daiktus
- Nemėginkite filmuoti incidento Bėgti

Slėptis

- Jei negalite pabėgti ar pasislėpti, prisidėkite nuo šūvių už plytų konstrukcijų ar storų sutvirtintų sienų
- Jei matote užpuoliką, gali būti, kad jis mato jus. Tai, kad jūsų nemato, nereiškia, kad esate saugūs. Kulkos skrodžia stiklą, medį ir metalą. Nepamirškite pasislėpti net jei esate už užrakintų durų ir pasitraukite nuo durų
- Žinokite, kur yra išėjimai
- Stenkitės nebūti užspiesti į kampą
- Būkite tyliai
- Nutildykite telefono garsą ir išjunkite vibraciją

Pranešti

- **Paskambinkite 999**
- Įjunkite garsinį pavojaus signalą
- **Suteikite policijai šią informaciją:**

Incidento pobūdis: Kas vyksta?

Vieta: Kur vyksta incidentas? Nurodykite adresą, šalia esančius įsimintinus objektus, kryptį, pastatą, aukštą

Įtariamieji: Kur jie yra? Kiek jų yra? Kokia kryptimi jie juda?

Incidento apibūdinimas? Ginklai? Kaip elgiasi užpuolikai? Ką jie sako?

Kita informacija: Įėjimai, išėjimai, dūmai, gaisras, aukos, įkaitai
Kiek žmonių yra viduje

- Jei saugu, neleiskite kitiems žmonėms patekti į pastatą
- Jei negalite kalbėti ar skleisti garso, klausykitės atsiliepusio asmens nurodymų

Ginkluotas policijos atsakas

Klausykite policijos pareigūnų nurodymų:

- išlikite ramūs;
- venkite staigių veiksmų, kurie gali būti palaikyti grėsme;
- laikykite rankas matomoje vietoje.

Policija gali:

- nukreipti į jus ginklus;
- elgtis su jumis griežtai;
- apklausti jus;
- evakuoti jus.

Planuokite ir ruoškitės incidentui

Nepamirškite turėti evakuacijos plano.

Pasirūpinkite, kad šeima ir kolegos būtų su juo susipažinę.

Vykdykite evakuacijos pratybas ir įsitinkite, kad visi būtų baigę pirmosios pagalbos kursus.

Viešumas ir žiniasklaida

Stenkitės neatskleisti savo asmeninio gyvenimo detalių, kurios gali būti naudingos teroristams ar nusikaltėliams.

Neįmanoma suteikti patarimų, kurie būtų pritaikomi kiekvienu atveju. Tačiau pateikiame keletą viešumo, kurio turėtumėte vengti, pavyzdžių.

Jei įmanoma, viešuose įrašuose, tokiuose kaip „Who's Who“ ar kituose lengvai prieinamuose šaltiniuose, neskelbkite namų adresų ar kitų tapatybę atskleidžiančių duomenų. Namų telefono numeriai neturėtų būti įtraukti į kontaktų sąrašą.

Jei sutinkate duoti privačius interviu žiniasklaidai ar leidiniui, skelbiančiam straipsnius apie asmeninius pašnekovų ar jų šeimos narių gyvenimus, žiniasklaidos turi būti paprašyta neskelbti duomenų, kurie galėtų padėti nustatyti namų adresą ar gyvenimo būdą.

Demonstracijos

Atskleidus jūsų tapatybę šalia jūsų namų gali susirinkti protestuotojai. Jie gali susirinkti šalia jūsų sklypo ribų ar jūsų sode ir pradėti triukšmingus protestus.

Jei taip nutiktų:

- išlikite ramūs – nors tokie protestai gali atrodyti grėsmingai, jie nebūtinai kels fizinę grėsmę;
- likite namuose;
- uždarykite ir užrakinkite duris bei langus ir užtraukite užuolaidas;
- praneškite policijai per 999 sistemą;
- informuokite darbo vietą / kolegas;
- jokių būdu nereaguokite ar nekiršinkite protestuotojų; likite namuose ir ten, kur jūsų nemato. Venkite konfrontacijos;
- jei įmanoma, įsiminkite, kaip atrodo protesto dalyviai ir transporto priemonės;
- jei turite vaizdo stebėjimo kamerų sistemą, kuri užfiksavo protestuotojų vaizdus, perduokite tokius įrašus policijai; tai gali padėti nustatyti protestuotojų tapatybes ir tapti įkalčiais, jei būtų įvykdytas nusikaltimas;
- atidėkite svečių apsilankymus;
- laukite, kol atvyks policija.

Lankstinukų platinimas

Jūsų kaimynai gali gauti laiškus ar lankstinukus, detalai apibūdinančius jūsų darbą. Nepriklausomai nuo požiūrio tam tikrais klausimais, didžioji dalis žmonių užjaučia skriaudžiamus.

Galite pasikalbėti su kaimynais.

Dalijama medžiaga turi būti perduodama policijai. Visi incidentai turi būti fiksuojami ir pranešami policijai bei jūsų darbdaviui.

Neįmanoma suteikti patarimų, kurie būtų naudingi visais atvejais, tačiau pateikiame pavyzdžius viešumo, kurio turėtumėte vengti ar stengtis suvaldyti:

- neskelbkite namų adresų ar kitų tapatybę atskleidžiančių duomenų verslo leidiniuose ir socialiniuose tinkluose;
- su darbu susiję pranešimai spaudai ir internetinis turinys turi būti peržiūrimas įsitikinant, ar galima pašalinti arba pakeisti informaciją, siekiant geriau apsaugoti susijusius asmenis;
- televizijos operatoriams ir leidinių fotografams neturėtų būti suteiktas leidimas patekti į privačius namus;
- rinkėjų registras yra šaltinis, kuriame įmonės gali rinkti jūsų asmeninę informaciją. Informacijos apie tai, kaip apsaugoti šiuos duomenis, ieškokite vietos valdžios įstaigoje;
- jei priklausote bet kuriai verslo organizacijai, paprašykite neviešinti visų jūsų duomenų arba skelbti juos slaptažodžiu saugomoje interneto svetainės vietoje.

Daugiau informacijos ieškokite adresu

www.gov.uk/electoral-register/opt-out-of-the-open-register

www.ico.org.uk/your-data-matters

Transporto priemonių pirkimas

Pirkdami arba parduodami transporto priemones turėtumėte nepamiršti saugumo.

Apsaugokite save imdamiesi šių veiksmų:

- sutarkite susitikti atviroje viešojoje vietoje, kurioje jaustumėtės saugūs;
- pagalvokite apie mokėjimo būdą ir venkite nešioti dideles sumas grynųjų pinigų;
- patikrinkite priekinius ir galinius automobilio valstybinius numerius;
- patikrinkite kėbulo numerį, remonto žurnalą, ridą, markę ir modelį, transporto ministerijos bandymo rezultatus;
- parduodami transporto priemonę atsiekite visus savo elektroninius įrenginius nuo transporto priemonės „Bluetooth“ sistemos ir ištrinkite visą likusią informaciją;
- ištrinkite informaciją iš automobilio navigacijos sistemos;
- atlikite nemokamą vairuotojo ir transporto priemonės licencijavimo agentūros (Driver and Vehicle Licensing Agency, DVLA) patikrą: www.gov.uk/get-vehicle-information-from-dvla ir išsiaiškinkite, kokia informacija apie automobilį yra saugoma joje ir ar ji atitinka tai, ką pasakoja pardavėjas;
- šiems patikrinimams reikės transporto priemonės valstybinio numerio.

Daugiau informacijos ieškokite adresu

www.thatcham.org

www.gov.uk/responsibilities-selling-vehicle

psni.police.uk

Išleido Šiaurės Airijos policijos strateginės komunikacijos ir įtraukties skyrius SCE0715/22